

Ներածություն

Ժողովածուն նպատակաուղղված է սպառողների լայն շրջանին ներկայացնելու հանրապետության շրջակա միջավայրը, բնական պաշարներն ու դրանց օգտագործումը բնութագրող ամփոփ տվյալների շարժընթացը և քանակական հակիրճ վերլուծությունները:

Ժողովածուի կազմման համար հիմք են ծառայել ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի (Արմստատ) կողմից հավաքված վիճակագրական տվյալները, մի շարք նախարարությունների ու գերատեսչությունների վարչական ռեգիստրների ամփոփ տվյալներն ու հրապարակումները: Վիճակագրական տեղեկատվություն տրամադրողների շրջանակը որոշվել է համապատասխան գերատեսչությունների հետ համատեղ՝ հիմք ընդունելով իրավաբանական անձանց պետական միասնական գրանցամատյանի և գերատեսչական մարմինների վարչական ռեգիստրների տվյալները:

ՀՀ վիճակագրական կոմիտեն իր երախտագիտությունն է հայտնում ՀՀ բնապահպանության նախարարությանը, ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտեին, «Գեոդեզիայի և քարտեզագրության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին, ՀՀ արտակարգ իրավիճակների նախարարությանը /մասնավորապես, «Հիդրոսոդերևութաբանության և մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության ծառայություն» ու ՀՀ փրկարար և սեյսմիկ ծառայություններին/, ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ին և այլոց, որոնք մեծապես օժանդակել են սույն ժողովածուի կազմմանը:

Հուսով ենք, որ ժողովածուն կարող է տեղեկատվական հիմք հանդիսանալ բնապահպանության քաղաքականություն մշակողների և այն իրականացնողների, գիտակրթական գործունեությամբ զբաղվողների և վերլուծաբանների, ինչպես նաև հանրության լայն շրջանների համար:

Ժողովածուն պատրաստել է ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի աշխատակազմի սոցիալական ոլորտի և բնապահպանության վիճակագրության բաժնի շրջակա միջավայրի և բնական պաշարների վիճակագրության խումբը:

Պայմանական նշաններ

երևույթը բացակայում է	-
վիճակագրական տվյալներ չկան	...
չնչին մեծություն	0.0

Introduction

The handbook is addressed to wide range of users presenting time series of summary data characterizing the environment, natural resources of the republic and their use and quantitative brief analysis.

For making up the handbook, the statistical data compiled by Statistical Committee of RA (Armstat), summary data and publications of administrative registers of nature protection and some other ministries and departments of RA, served as a base. The circle of statistical information providers was defined jointly with departments, based on the data of administrative registers of state common notebook and departmental bodies.

Statistical Committee of RA expresses its gratitude to the Ministry of Nature Protection of RA, Committee on Cadastre of RA, “Geodezy and Mapping” SNCO, Ministry of Emergency Situations (in particular “Armenian State Hydrometeorological and Monitoring Service” SNCO, RA Rescue and Seismic Services), “HayAntar” (ArmForest) SNCO of the RA Ministry of Nature Protection and other agencies, which significantly supported to make up this handbook.

We hope, that the handbook will serve as information basis for environmental policy makers and its executors, persons dealing with science, education and analysts, as well as for whole public.

The handbook is devised up by the Statistical Group on Environment and Natural Resources of the Division of Social and Environmental Statistics of Armstat Administration.

Conventional signs

category does not exist	-
statistical data are not available	...
negligible magnitude	0.0

ՀՀ մշտական բնակչության միջին տարեկան թվաքանակը 2017թ.	2 979.5 ¹	Average annual de jure population, 2017
Բնակչության խտությունը մեկ կմ ² վրա, մարդ	100.2	The population density per km ² , person
Տարածքը, կմ ²	29 743	Area, km ²
Անտառային հողեր, %	11.2 ²	Forests, %
Հատուկ պահպանվող տարածքներ, %	11.3 ²	Special protected territories, %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր, %	68.7 ²	Agricultural land comprises of the territory, %
Այլ հողեր, %	8.8 ²	Other lands, %
Ցամաքի ամենացածր կետը, մ	375	Land's lowest point, m
Ամենաբարձր կետը, մ՝ Արագած լեռ	4 090	The highest elevation, m – Aragats mountain
Խոշոր գետերը, կմ		The longest rivers, km
Արաքս, ընդհանուր երկարությունը	1 072	The Araks, the total length
ՀՀ սահմաններում	192 ³	in the borders of Armenia
Ախուրյան, ընդհանուր երկարությունը	186	The Akhuryan, the total length
Որոտան, ընդհանուր երկարությունը	178	The Vorotan, the total length
ՀՀ սահմաններում	111	in the borders of Armenia
Դեբեդ, ընդհանուր երկարությունը	176	The Debed, the total length
ՀՀ սահմաններում	154	in the borders of Armenia
Հրազդան, ընդհանուր երկարությունը	141	The Hrazdan, the total length
Աղստև, ընդհանուր երկարությունը	121	The Aghstev, the total length
ՀՀ սահմաններում	81	in the borders of Armenia
Լճեր (2017թ., միջին տարեկան ցուցանիշներ)		Lakes (average annual indicators, 2017)
Սևանա, մակերեսը, կմ ²	1 279.5	Sevan, surface, km ²
մակարդակի նիշը, մ	1 900.6	water level mark, m
Արփի, մակերեսը, կմ ²	7.5	Arpi, surface, km ²
մակարդակի նիշը, մ	2 021.5	water level mark, m
Սև, մակերեսը, կմ ²	2.0	Sev, surface, km ²
մակարդակի նիշը, մ	2 666	water level mark, m
Ակնա, մակերեսը, կմ ²	0.8	Akna, surface, km ²
մակարդակի նիշը, մ	3 032	water level mark, m
Միջին ջերմաստիճանը, 2017թ.		Average temperature, 2017
հունվարին	-8.5 ⁰ C	in January
շեղումը 1961-1990թթ. նորմայից	-1.7 ⁰ C	deviation from norm 1961-1990
հունիսին	+15.1 ⁰ C	in June
շեղումը 1961-1990թթ. նորմայից	+1.7 ⁰ C	deviation from norm 1961-1990
Տեղումների քանակը, մմ	481.0	The amount of precipitations, mm
շեղումը 1961-1990թթ. նորմայից	-111.0	deviation from norm 1961-1990
2017թ.		2017
Վնասակար նյութերի արտանետումը մթնոլորտ, ընդամենը, հազ. տ	291.1	Emission of hazardous substances into atmosphere, total, thsd. t
անշարժ աղբուրներից	141.3	from stationary sources
շարժական աղբուրներից	149.8	from mobile sources
Ընդհանուր ջրառը, մլն. խոր. մ	2 865.4	Total water abstraction, mln. cub. m
Կեղտաջրերի ընդհանուր ծավալը, մլն. խոր. մ	550.8	Total discharged waste water, mln. cub. m
Առաջացած թափոններ, հազ. տ	60 121.8	Waste generated, thsd. t
դրանցից՝ արտադրական, հազ.տ	59 627.9	of which: industrial, thsd. t
որից՝ վտանգավոր, հազ. տ	49.3	from which: hazardous, thsd. t
Բնապահպանական հարկեր և բնօգտագործման վճարներ, ընդամենը, մլն. դրամ	2 212.8	Environmental taxes and payments for nature use, total, mln. drams

¹ Ըստ ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառման տվյալների:

According to data of the current registration based on 2011 Population Census.

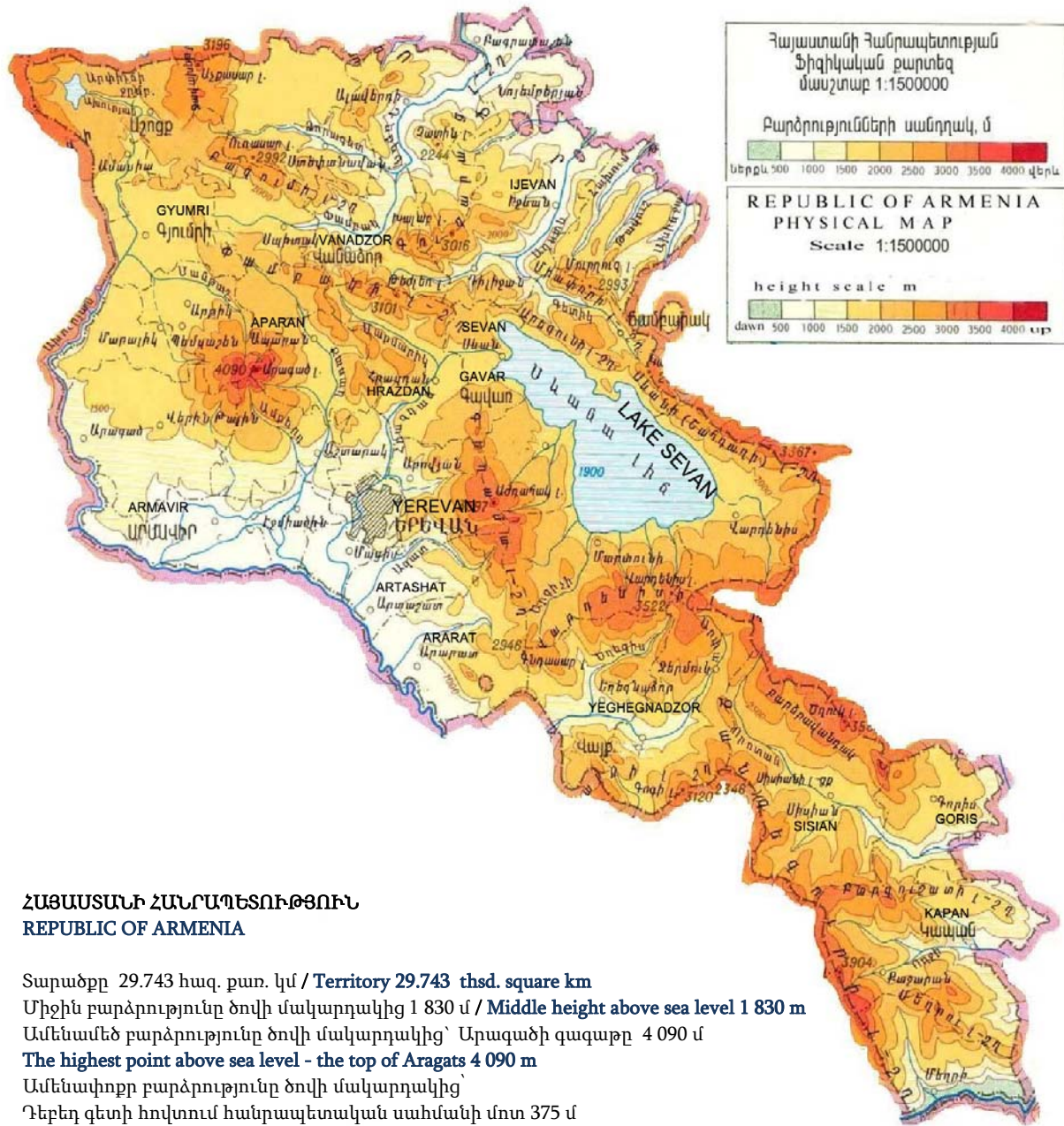
² Ըստ ՀՀ անշարժ գույքի կադաստրի կոմիտեի կողմից կազմված ՀՀ հողային հաշվեկշռի՝ 2017թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ:

According to the RA land balance formed by the Committee of Real Estate Cadastre of RA as of July 1, 2017.

³ Ըստ Հայկական ՄՍՀ ջրագրությունը, ՀՀ ԳԱՄ, 1981թ., էջ 108:

By Armenian SSR Hydrography, NAS RA, 1981, p.108.

Հայաստանի Հանրապետության ֆիզիկական քարտեզ
 Physical Map of the Republic of Armenia

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
REPUBLIC OF ARMENIA

- Տարածքը 29.743 հազ. քառ. կմ / **Territory 29.743 thsd. square km**
- Միջին բարձրությունը ծովի մակարդակից 1 830 մ / **Middle height above sea level 1 830 m**
- Ամենամեծ բարձրությունը ծովի մակարդակից՝ Արագածի գագաթը 4 090 մ
The highest point above sea level - the top of Aragats 4 090 m
- Ամենավտար բարձրությունը ծովի մակարդակից՝
 Դեբեդ գետի հովտում հանրապետական սահմանի մոտ 375 մ
The lowest point above sea level- near republican border of Debed river valley 375 m
- Տարածքի ամենամեծ ձգվածությունը՝ (Հյուսիս-արևմուտքից հարավ-արևմուտք) 360 կմ
The greatest extend of the territory - (from north-west to south-west) 360 km
- Նվազագույն հեռավորությունը՝ / **The shortest distance**
 - Սև ծովից՝ 163 կմ / **from Black Sea 163 km**
 - Կասպից ծովից՝ 193 կմ / **from Caspian Sea 193 km**
 - Միջերկրական ծովից՝ 750 կմ / **from Mediterranean Sea 750 km**
 - Պարսից ծոցից՝ 1 000 կմ / **from Persian Gulf 1 000 km**